

Сънародник

Брой
Číslo **3**

Юли - Септември
Júl - September **2023**

Krajan

Травна/Trjavna

Foto: Elina Ninova

➡ Представяне
на последния том на
„Българско-словашки
речник“ в София

➡ Prezentácia
posledného zväzku
Bulharsko-slovenského
slovníka v Sofii

➡ „Диана Експрес“ откриха
осмото издание на
Фестивала на българската
култура в Братислава

➡ „Diana Expres“
odštartovali ôsmy ročník
Festivalu bulharskej
kultúry v Bratislave

➡ За пореден път
в Хронски Бенядик

➡ Opäť v Hronskom
Beňadiku

ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПОСЛЕДНИЯ ТОМ НА „БЪЛГАРСКО-СЛОВАШКИ РЕЧНИК“ В СОФИЯ

На 4 септември 2023 г. в Заседателната зала на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ се състоя представянето на IV-я и последен том на „Българско-словашкия речник (Т – Я)“, издателство „ВЕДА“ на Словашката академия на науките, 2022 г., подкрепен с финансовата помощ на фонда КУЛТМИНОР в Словакия. Представеният четвърти том, който по методология, концепция и обработка следва предходните три тома (I. А – К, 2004.; II. Л – По, 2013; III. Поаз – С, 2013), завършва дългогодишния лексикографски труд на авторката му д-р Мария Кошкова.

Организатори на събитието бяха Институтът за български език „Професор Любомир Андрейчин“ при БАН и Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Сред участниците в представянето на речника бяха официални гости от Посолството на Словашката република в България, представители на българската научна общественост, преподаватели, студенти, преводачи, журналисти, колеги и приятели.

Презентацията на речника откри доц. д-р Надежда Костова от Института за български език при БАН, редактор от българска страна на последните три тома на „Българско-словашкия речник“, която представи авторката д-р Мария Кошкова и нейните научни постижения в областта на сравнителното езикознание, лексикологията, лексикографията и фразеологията в Славистичния институт „Ян Станислав“ при Словашката академия на науките. Тя подчерта, че авторката е посветила почти 26 години от живота си на това фундаментално лексикографско дело, за качествата на което свидетелстват множество рецензии, както и награди и грамоти – „Речник на годината 2005“ за първия том и почетна грамота за втория том, присъдени от международното жури на Асоциацията на устните и писмените преводачи в Прага (2014), награда за лексикографски труд на Литературния фонд в конкурса „Матей Бел“ за втория том (2006) и др.

Лексикографските достойнства на речника като оригинален труд бяха представени от проф. д-р Диана Благоева, ръководител на Секцията за българска лексикология и лексикография към Института за български език и рецензент на втори и четвърти том на „Българско-словашкия речник“. Тя изтъкна качествата на изданието, изработено в съответствие с най-актуалните постижения на теорията и практиката на двуезичната лексикография, което напълно отговаря на нуждите на съвременните ползватели.

PREZENTÁCIA POSLEDNÉHO ZVÄZKU BULHARSKO- SLOVENSKÉHO SLOVNÍKA V SOFII

4. septembra 2023 sa v zasadacej sieni Národnej knižnice svätých Cyrila a Metoda v Sofii konala prezentácia IV. a posledného zväzku Bulharsko-slovenského slovníka (Т – Я, VEDA, vydavateľstvo SAV, 2022, realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín). Prezentovaný štvrtý zväzok slovníka, ktorý metodologicky, koncepcne, či spracovaním nadväzuje na predošlé tri zväzky slovníka (I. А – К, 2004.; II. Л – По, 2013; III. Поаз – С, 2013), je záverom dlhoročnej lexikografickej práce jeho autorky Dr. Márie Koškovej.

Organizátormi podujatia boli Ústav bulharského jazyka prof. Ľubomira Anđrejčina Bulharskej akadémie vied a Národná knižnica svätých Cyrila a Metoda. Medzi účastníkmi boli oficiálni hostia z Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Bulharsku, predstavitelia bulharských vedeckých inštitúcií, pedagogickí pracovníci, študenti, prekladatelia, novinári, kolegovia a priatelia.

Prezentáciu slovníka zahájila redaktorka posledných troch zväzkov Bulharsko-slovenského slovníka z bulharskej strany doc. Dr. Nadežda Kostova z Ústavu bulharského jazyka Bulharskej akadémie vied,

Освен отразената в пълната българска лексика рецензентът посочи детайлната и изчерпателна лексикографска информация на речниковите статии, семантичната разработка на многозначните български думи, както и специалното внимание към употребата им в контекст с оглед на преводните словашки еквиваленти. Отличителна черта на речника е пълното представяне на българските фразеологизми и паремии и техните словашки съответствия, което напълно оправдава авторката да говори за „речник в речника“.

Д-р Диана Иванова, преподавател по словашки език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, представи „Българско-словашкия речник“ от практическата му страна, от гледна точка на ползвателите му, като посочи лични наблюдения върху трудностите на превода от един език на друг. След представените професионални оценки за речника се изказаха и други участници в събитието. Авторката, ръководена през всичките тези дълги години от желанието да предостави на обществеността представителен труд на високо лексикографско ниво, изрази своята благодарност за сътрудничеството и подкрепата от страна на колеги, близки и приятели. Тя изрази надеждата, че „Българско-словашкия речник“ предлага ценен езиков материал, който ще служи на специалисти и по-широката общественост и ще запълни

ktorá predstavila jeho autorku Dr. Máriu Koškovú, ako aj výsledky jej vedeckých výskumov v oblasti porovnávacej jazykovedy, lexikológie, lexikografie a frazeológie na pôde Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV. Zdôraznila skutočnosť, že autorka venovala takmer 26 rokov svojho života realizácii tohto fundamentálneho lexikografického diela, o kvalitách ktorého svedčí množstvo recenzií vo vedeckých odborných periodikách, ako aj ceny a uznania - Slovník roka 2005 za prvý zväzok a Čestné uznanie za druhý zväzok slovníka udelené medzinárodnou porotou Jednoty tlmočníkov a prekladateľov v Prahe (2014), Prémia Literárneho fondu v rámci ceny Mateja Bela za druhý zväzok slovníka (2006) a iné.

Hodnoty lexikografického spracovania slovníka ako originálneho diela predstavila prof. Dr. Diana Blagoeva, vedúca Oddelenia bulharskej lexikológie a lexikografie Ústavu bulharského jazyka a recenzentka druhého a štvrtého zväzku Bulharsko-slovenského slovníka. Vyzdvihla kvality publikácie spracovanej v súlade s najaktuálnejšími výsledkami teórie a praxe dvojazyčnej lexikografie, ktoré v plnej miere zodpovedajú potrebám súčasných používateľov. Okrem kompletného uvedenia bulharskej lexiky, recenzentka podčiarkla detailnú a vyčerpávajúcu informáciu slovníkových hesiel, sémantické spracovanie mnohovýznamových bulharských slov a osobitnú pozornosť, ktorú autorka venovala ich použitiu v kontexte, s ohľadom na prekladové slovenské ekvivalenty. Špecifickou črtou slovníka je celostné zachytenie bulharských frazém a perémií a ich slovenských pendantov, čo úplne oprávňuje autorku slovníka hovoriť o „Slovníku v Slovníku“.

Dr. Diana Ivanova, lektorka slovenského jazyka na Sofijskej univerzite Klimenta Ochridského prezentovala Bulharsko-slovenský slovník z hľadiska praktického využitia zo strany jeho používateľov a uviedla svoju osobnú skúsenosť pri riešení ťažkostí prekladu z jedného jazyka do druhého.

Po odznení odborných zhodnotení slovníka sa vyslovili aj ďalší účastníci prezentácie. Autorka, ktorú celé tie dlhé roky viedla snaha poskytnúť verejnosti reprezentatívne dielo na vysokej lexikografickej úrovni, vyslovila vďaka za spoluprácu a podporu svojim kolegom, blízkym a priateľom. Vyjadrila nádej, že

досегашната празнотата не само в българско-словашката лексикография, но и фразеология, паремияграфия и терминология, поради факта, че изцяло може да замести липсващите двуезични фразеологични, паремиялогични и терминологични речници.

Автор: **Кристина Кумор**

Снимки: **Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София**

ПОД ЗВУЦИТЕ НА ПЪРВОКЛАСЕН БЪЛГАРСКИ РОК СТАРТИРА ОСМОТО ИЗДАНИЕ НА ФЕСТИВАЛА НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА В БРАТИСЛАВА

За много българи – стари и млади – песните на „Диана Експрес“ събуждат любов и възхищение към музиката. Шлагери като „Наследство“, „Душа“, „Синева“, „Северина“, „Блус за двама“, „Осъдени души“, „Влюбено сърце“ и др. са образци на рок музиката, балсам за душата и непрестанен източник на настроение и вдъхновение. Многобройната публика на концерта на „Диана Експрес“, състоял се на 12 септември 2023 г. в двореца „Зичи“ в центъра на Братислава, имаше удоволствието да чуе и да се наслади на вечните им хитове, а също и да пригласа на всяко

Bulharsko-slovenský slovník prináša cenný jazykový materiál, ktorý bude slúžiť odborníkom i širšej verejnosti a bude zaplňať medzery nielen bulharsko-slovenskej prekladovej lexikografie, ale aj frazeografie, paremiografie a terminografie, keďže v plnej miere môže nahradiť absentujúce dvojazyčné frazeologické, paremiologické i terminologické slovníky.

Autor: **Kristina Kumor**

Fotografie: **Národná knižnica „Sv. Cyrila a Metoda“ v Sofii**

ZA ZVUKOV PRVOTRIEDNEHO BULHARSKÉHO ROCKU SA ZAČAL ÔSMY ROČNÍK FESTIVÁLU BULHARSKEJ KULTÚRY V BRATISLAVE

Pre mnohých Bulharov – starých aj mladých – piesne „Diana Expres“ prebúdzajú lásku a obdiv k hudbe. Hity ako „Dedičstvo“, „Duša“, „Sineva“, „Severina“, „Blues pre dvoch“, „Odsúdené duše“, „Zaľúbené srdce“ a iné sú vzorom rockovej hudby, balzomom na dušu a stálym zdrojom nálady a inšpirácie. Početné publikum na koncerte Diana Expres, ktorý sa konal 12. septembra 2023 v Zichyho paláci v centre Bratislavy, malo tú česť vypočuť si a vychutnať si ich nestarnúce hity, ako si aj spolu s nimi zaspievať všetky skvelo odohrané pesničky tejto

едно от блестящите изпълнения на легендарните музиканти.

Да припомним, че групата е създадена през 1974 г. от известния музикант и композитор Митко Щерев в родния му град Ямбол и носи името на експресния влак София – Ямбол „Диана Експрес“. През всичките тези години част от рок групата са били не един и двама музиканти, сред които се нареждат имената на Васил Найденов, Чочо Владовски, Георги Станчев, Илия Ангелов. В различен състав и с известни прекъсвания през 50-годишното си съществуване групата е изнесла повече от 3000 концерта в България и по света. В днешния си вид „Диана Експрес“ продължава да

групини легендарных музиков.

Припомняме, че групину vytvořil v roku 1974 známý hudobník a skladateľ Mitko Šterev v jeho rodnom meste Jambol a je pomenovaná podľa rýchlika Sofia-Yambol „Diana Expres“. Počas všetkých týchto rokov boli súčasťou rockovej skupiny rôzni hudobníci, medzi ktorými sú mená spevákov Vasil Naydenov, Čočo Vladovski, Georgi Stanchev, Iliya Angelov. V rôznom zložení a s určitými prestávkami počas svojej 50-ročnej existencie skupina odohrala viac ako 3000 koncertov v Bulharsku a po celom svete. V súčasnej podobe „Diana Expres“ naďalej vedie jej zakladateľ Mitko Šterev, ktorý skladá piesne a hrá na klavíri. Ostatní členovia sú: Iliya Angelov – vokálny sólista a gitara; Živko Topalov –

се ръководи от основателя си Митко Щерев, който композира песните и свири на пиано. Останалите членове са: Илия Ангелов – вокален солист и китара; Живко Топалов – бас китара и вокал; Бисер Йосифов – ударни; Атанас Копчев – китара. Всички те успяха да зарадват и пленят братиславската публика не само с изявите си като професионални музиканти, но и с приятелското си излъчване и ведрия хумор на Митко Щерев.

За почитателите им в словашката столица изнесеният концерт, неспирните аплодисменти, бисовете, емоциите ще останат незабравимо изживяване от поредното докосване до българската култура. С това блестящо събитие се постави началото на осмото издание на Фестивала на българската култура в Братислава, организиран от Българския културен съюз, за чиято реализация изразяваме благодарност на Фонда за подкрепа на културата на малцинствата.

С присъствието си концерта уважиха официалните гости Н. Пр. Васил Петков и съпругата му Златина Петкова, консул Габриела Примова и директорът на БКИ Ваня Радева.

С нетърпение очакваме останалите мероприятия на Фестивала и се надяваме, че и те ще бъдат изпълнени със също толкова въодушевление, положителна енергия и копнеж за съприкосновение с изключителните постижения на българската култура.

Автор: БКС

МАНДОЛИНЕН КВИНТЕТ „СЕЗОНИ“

На 18 септември Българският културен институт представи мандолинен квинтет „Сезони“ на сцената на „Театро Колорато“. Концертът бе посветен на 22 септември – Деня на независимостта на България, и се проведе под патронажа на Н. Пр. извънредния и пълномощен посланик на Р България г-н Васил Петков. Директорът на Българския културен институт г-жа Ваня Радева представи ансамбъла пред многобройната публика и обясни, че той съчетава българските мандолини и китарни традиции с най-новите постижения на европейското

basgitara a spev; Biser Yosifov – bicie; Atanas Kopčev – gitara. Všetkým sa podarilo potešiť a zaujať bratislavské

publikum nielen svojimi výkonmi profesionálnych hudobníkov, ale aj priateľským vystupovaním a veselým humorom Mitka Štereva.

Pre ich fanúšikov v hlavnom meste Slovenska bol koncert, nepretržitý potlesk, prídavky a emócie nezabudnuteľným zážitkom s opätovným dotykom bulharskej kultúry. Týmto skvelým podujatím sa začal ôsmy ročník Festivalu bulharskej kultúry v Bratislave, ktorý organizuje Bulharský kultúrny zväz, za ktorého realizáciu ďakujeme Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Koncert svojou prítomnosťou poctili oficiálni hostia J.E. Vasil' Petkov s manželkou Zlatinou Petkovou, konzulka Gabriela Primová a riaditeľka BKI Vanya Radeva.

Tešíme sa na ďalšie podujatia festivalu a dúfame, že budú naplnené rovnakým nadšením, pozitívnou energiou a túžbou po kontakte s výnimočnými výdobytkami bulharskej kultúry.

Autor: BKZ

MANDOLÍNÓVÉ KVINTETO SEZÓNY

Bulharský kultúrny inštitút uviedol 18. septembra na pódium divadla Teatro

плектромузициране. Тя заяви, че е щастлива, тъй като чрез музиката гостите ще могат да се насладят на красотите на България – сините планини, зелените гори и кристалните езера. Музиката е вдъхновена също и от творчеството на Владимир Димитров-Майстора. „Сезони“ е създаден през 1996 г. от Асен Димитров – основателят на най-големия мандолинен оркестър в България. Голяма роля за развитието и популяризирането на състава има и доайенът на класическата китара в България Димитър Дойчинов. Групата е в състав: Пламен Маслев – мандолина, Евдокия Бобоцова – мандолина, Маргарита Калчева – контрабас, Милен Джуров – китара и Росен Балкански – китара. „Сезони“ участва в много национални и международни фестивали на класическата и съвременната музика, сред които „Аполония“, „Софийски музикални седмици“, „Балкански фестивал на китарната музика“, „Софийско лято“, международни фестивали в Ла Риоха и Ла Коруня (Испания), във Великобритания, Франция и др. Съставът е носител на награди за камерна музика, сред които Grand Prix на X и XI международен фестивал на мандолинната музика в Хърватия. Освен в България „Сезони“ концертира в Европа, Япония, САЩ, Кувейт и др. Квintетът представя пиеси както от различни автори и епохи,

koncert mandolínového kvinteta Sezóny. Koncert bol venovaný Dňu nezávislosti Bulharska – 22. septembra a konal sa pod záštitou mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Bulharskej republiky J. E. pána Vasilu Petkova. Riaditeľka Bulharského kultúrneho inštitútu, pani Vania Radeva, predstavila súbor početnému publiku. Hudobné teleso spája bulharské mandolínové a gitarové tradície a najnovšie výdobytky európskej plektrálnej hudby. Poznámala, že je rada, že prostredníctvom hudby si hostia budú môcť vychutnať krásy Bulharska - modré hory, zelené lesy a krištáľové jazerá. Hudba je inšpirovaná aj dielami Vladimíra Dimitrova – Majstra. Kvinteto založil Asen Dimitrov v roku 1996 - zakladateľ

najväčšieho mandolínového orchestra v Bulharsku. Veľkú úlohu pri rozvoji a popularizácii kapely zohral Dimitar Dojčinov, doyen klasickej gitary v Bulharsku. Skupinu tvoria - Plamen Maslev - mандолина, Evdokia Bobocova - mандолина, Margarita Kalčeva - kontrabas, Milen Džurov - gitara a Rosen Balkanski - gitara. Kvinteto SEZONY sa zúčastňuje mnohých národných a medzinárodných festivalov klasickej a súčasnej hudby, medzi nimi Apollonia, Sofia Music Weeks, Balkánsky festival gitarovej hudby, Sofijské leto, Medzinárodné festivaly v La Rioja a La Coruña v Španielsku, vo Veľkej Británii, Francúzsku atď. Súbor je nositeľom ocenení za komornú hudbu, vrátane Grand Prix X. a XI.

така и авторска музика, композирана специално за състава. Музика за него са писали много видни български композитори: Росен Балкански, Ценко Минкин, Славчо Николов, Дора Драганова, Георги Арнаудов, Александър Видлишки и др. Съставът е член на Британската федерация по банджо, мандолина и китара. Има издадени три диска.

След концерта познавачи останаха, за да изпият по чаша просеко, подадена от директора на „Театро Колорато“ в знак на възхищение от изпълненията на музикантите. Те с удоволствие разказаха за пътя, по който получават вдъхновението си и сътворяват своята самобитна музика.

Автор: **БКИ**

ПОСЛАНИК ВАСИЛ ПЕТКОВ И ПРИДРУЖАВАЩА ГО ДЕЛЕГАЦИЯ ОСЪЩЕСТВИ РАБОТНО ПОСЕЩЕНИЕ В КОШИЦЕ И ПРЕШОВ

В периода 19 – 22 септември 2023 г. извънредният и пълномощен посланик на Република България в Словашката република Васил Петков, придружен от Габриела Примова – първи секретар и завеждащ консулска служба в ДП – Братислава, и директора на Българския културен институт в словашката столица Ваня Радева, осъществи работно посещение в градовете Прешов и Кошице. Програмата на наситеното със събития и срещи посещение включваше: среща с ръководството на Прешовския университет, третия по големина в Словакия, където от 1996 г. функционира изключително успешно лекторат по български език, литература и история с командирован от МОН български преподавател; откриване в библиотеката на Университета на изложба на известния български художник и преподавател в Художествената академия в София Вихрони Попнеделев; среща с Негово Високопреосвещенство Растислав, от 2012 г. архиепископ на православната епархия Прешов и Словакия, а от 2014 година – митрополит на православната църква на Словакия и Чехия; среща с председателя на Културния съюз на българите „Български културен клуб“ Стефан Пейчев и негови членове; среща с кмета на град Прешов инж. Петер

Медина̀ро̀д̀нѐго̀ фестивала мандо̀лѝновѐй ху̀дбу̀ в Чорватску. Okrem Bulharska koncertuje formácia SEZÓNY v Európe, Japonsku, USA, Kuvajte a ďalších krajinách. Kvinteto SEZÓNY uvádza skladby rôznych autorova období, ako aj pôvodnú hudbu, skomponovanú špeciálne pre súbor. Hudbu preň napísali mnohí významní bulharskí skladatelia: Rosen Balkanski, Cenko Minkin, Slavčo Nikolov, Dora Draganova, Georgi Arnaudov, Alexander Vidliški a ďalší. Skupina je členom Britskej federácie bendža, mандо̀лѝны a gitary. Bulharská štátna televízia nakrútila a odvysielala o skupine Sezóny dva filmy v rokoch 1999 a 2007. Skupina vydala tri CD albumy. Po koncerte zostali fajnšmekri pri pohárikú prosecca, ktorý ponúkol riaditeľ Teatra Colorato na znak svojho obdivu k výkonom hudobníkov, ktorí prezradili odkiaľ a ako čerpajú inšpiráciu a tvoria svoju originálnu hudbu.

Autor: **BKZ**

VEĽVYSLANEC VASIL PETKOV SO SPRIEVODNOU DELEGÁCIOU USKUTOČNIL PRACOVNÚ NÁVŠTEVU DRUHÉHO A TRETIEHO NAJVÄČŠIEHO MESTA SR, KOŠÍC A PREŠOVA

V termíne 19.-22.9.2023 mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Bulharskej republiky v SR Vasil Petkov v sprievode prvej tajomníčky a vedúcej konzulárnej služby v DP- Bratislava Gabriely Primovej a riaditeľky Bulharského kultúrneho inštitútu v hlavnom meste SR Vanii Radevej uskutočnil pracovnú návštevu miest Prešov a Košice. Program návštevy plný podujatí a stretnutí zahŕňal: stretnutie s vedením Prešovskej univerzity, tretej najväčšej na Slovensku, kde od roku 1996 funguje veľmi úspešný lektoará́t bulharského jazyka, literatúry a histórie s bulharským pedagógom vyslaným Ministerstvom školstva a kultúry; otvorenie výstavy slávneho bulharského umelca a pedagóga na Akadémii umení v Sofii Vihroniho Popnedeleva v Univerzitnej knižnici; stretnutie s Jeho Eminenciou Rastislavom, od roku 2012 arcibiskupom Prešovskej pravoslávnej diecézy a Slovenska a od roku 2014 metropolitom Pravoslávnej cirkvi Slovenska a Českej republiky; stretnutie s predsedom Kultúrneho

Олха.

При посещението си в Прешовския университет, поради наложилото се срочно отпътуване на ректора на университета проф. Петер Коня, посланик Петков и придружаващите го лица проведоха работна среща с двамата му заместници проф. Петер Адамишин, покриващ ресор „Стратегия и маркетинг“, и доц. Мария Кардис, отговаряща за международната дейност и връзки. По време на срещата, преминала в изключително близка и сърдечна обстановка, българската делегация бе запозната със структурата и основните дейности на университета, в който към настоящия момент се обучават над 9 хиляди студенти, както и около 1700 студенти от Украйна, принудени да напуснат страната си и прекъснат обучението си след руската агресия през м. февруари 2022 г. В хода на разговора беше специално открито функционирането от 1996 г. на лектората по български език, литература и история с командировани през годините от МОН български преподаватели. Това е вторият лекторат по български език наред с този в Университета „Коменски“ в Братислава. Централна роля в създаването и успешното му функциониране заема проф. Юлия Дудашова, бивш ръководител на катедра „Славистика“, в настоящия момент професор в Центъра за изучаване на чужди езици и култури на националните малцинства, която също присъства на срещата. Със задоволство бе констатирано също така ползотворното сътрудничество и обмен на студенти, специализанти и преподаватели между Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ и Прешовския университет на базата на подписания между двете висши учебни заведения през 1998 г. договор за сътрудничество. Важен момент от посещението бе откриването от българския посланик с директора на Българския културен институт в Братислава и директора на университетската библиотека инж. Петер Халко на изложба в централната зала на библиотеката на известния български художник проф. Вихрони Попнеделев. Изложбата бе посрещната с голям интерес от страна на присъстващите студенти и гости, а от страна на инж. Халко бе заявен интерес за организиране в бъдеще на изложби и на други български художници. Събитието бе съпътствано от музикална програма и коктейл.

В рамките на посещението си в град Прешов българската делегация проведе среща с Негово Високопреосвященство Растислав, който от 2012 г.

звъздух Булхаров в Кошичах „Булхарски културен клуб“ Стефаном Печевом и неговите членове; срещата с приматором на град Прешов инженером Петром Олхом.

По време на посещението на Прешовския университет с цел наближаване на ректора на университета проф. Петра Коню са посланик Петков и неговите членове, които го спроводиха, срещата на работна среща с неговите двама заместници проф. Петром Адамишином, който заема катедра „Стратегия и маркетинг“ и доцентка Марию Кардис, отговорна за международните операции и връзки. По време на срещата, която се осъществи в изключително близка и сърдечна обстановка, българската делегация представена с структура и основните дейности на университета, в който към настоящия момент се обучават над 9 хиляди студенти, както и около 1700 студенти от Украйна, принудени да напуснат страната си и прекъснат обучението си след руската агресия през м. февруари 2022 г. В хода на разговора беше специално открито функционирането от 1996 г. на лектората по български език, литература и история с командировани през годините от МОН български преподаватели. Това е вторият лекторат по български език наред с този в Университета „Коменски“ в Братислава. Централна роля в създаването и успешното му функциониране заема проф. Юлия Дудашова, бивш ръководител на катедра „Славистика“, в настоящия момент професор в Центъра за изучаване на чужди езици и култури на националните малцинства, която също присъства на срещата. Със задоволство бе констатирано също така ползотворното сътрудничество и обмен на студенти, специализанти и преподаватели между Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ и Прешовския университет на базата на подписания между двете висши учебни заведения през 1998 г. договор за сътрудничество. Важен момент от посещението бе откриването от българския посланик с директора на Българския културен институт в Братислава и директора на университетската библиотека инж. Петер Халко на изложба в централната зала на библиотеката на известния български художник проф. Вихрони Попнеделев. Изложбата бе посрещната с голям интерес от страна на присъстващите студенти и гости, а от страна на инж. Халко бе заявен интерес за организиране в бъдеще на изложби и на други български художници. Събитието бе съпътствано от музикална програма и коктейл.

В рамките на посещението на град Прешов българската делегация срещата с неговата Eminencia Rastislav, който е от 2012 г. архиепископ на Православната църква в Прешов и на Словакия и в 2014 г. на 36 години е избран за митрополит на Словакия и Чешка република, като най-младшият в историята на Православната църква на Словакия. Посланик Петков и митрополит

е архиепископ на православната епархия в Прешов и Словакия, а през 2014 г., на 36 годишна възраст, е избран за най-младия в историята на православната църква в Словакия митрополит на Словакия и Чехия. В хода на срещата посланик Петков и митрополит Растислав откриха важното място, което заема православната църква в живота на вярващите и ролята ѝ в укрепването на тяхната вяра и човешки добродетели. Специално място бе отделено и на ключовата роля на църквата в оказването на помощ на нуждаещите се и слабите, особено, когато недалеч от град Прешов се намира границата на Словакия с Украйна, откъдето постоянно пристигат прогонени от родните им места бежанци, жертви на жестоката руска агресия. И двете страни изразиха искрената си надежда във възтържествуването на един справедлив и дълготраен мир, който да сложи край на страданията на братския народ на Украйна.

Важна част от посещението бе срещата на българския посланик и придружаващите го лица с кмета на град Прешов инж. Франтишек Олха, избран през 2022 г. на този пост. За сведение, град Прешов е побратимен с българския град Габрово. В предишното си амплуа на успешен мениджър, носител на над 30 награди за най-добри и иновативни продукти, работодател, филантроп, активно ангажиран спортен деятел и не на последно място човек, посветил живота си на десетки хуманитарни каузи, в т.ч. и чрез дарените от него над 5 хиляди предпазни щита на болнични и социални заведения по време на пандемията от КОВИД-19, инж. Олха се ползва с висок и заслужен авторитет сред почти 83-хилядното население на град Прешов. Поставя силен акцент в дейността си като кмет върху развитието на науката и образованието, въвеждането на нови, съвременни технологии в различните области на производството, разкриването на нови работни места, развитието на масовия спорт и туризма и др. По време на срещата инж. Олха прояви интерес за установяване и развитие на сътрудничество със заинтересовани български компании в области от взаимен интерес, в т.ч. и чрез взаимни посещения на бизнес делегации. За сведение, на територията на град Прешов, третия по големина град в Словакия след Братислава и Кошице, се намират три съвременни промишлени парка и зони. Освен това в Прешов

Rastislav počas stretnutia vyzdvihli dôležité miesto, ktoré zastáva pravoslávna cirkev v živote veriacich a jej úlohu pri upevňovaní ich viery a ľudských cností. Osobitný dôraz sa kládol aj na kľúčovú úlohu cirkvi pri poskytovaní pomoci núdznym a slabším, najmä keď neďaleko mesta Prešov je hranica Slovenska s Ukrajinou, odkiaľ utečenci vyhnaní z rodných miest, obeť krutej ruskej agresie, neustále prichádzajú. Obe strany vyjadrili svoju úprimnú nádej v triumf spravodlivého a dlhodobého mieru, ktorý by ukončil utrpenie bratského ľudu Ukrajiny. -Dôležitou súčasťou návštevy bolo stretnutie bulharského veľvyslanca a jeho sprevádzajúcich osôb s primátorom mesta Prešov Ing. Františkom Olhom, zvoleným do tejto funkcie v roku 2022. Pre informáciu, mesto Prešov je spojené s bulharským mestom Gаброво. Vo svojej predchádzajúcej úlohe úspešného manažéra, nositeľa vyše 30 ocenení za najlepšie a inovatívne produkty, zamestnávateľa, filantropa, aktívne sa angažujúcej športovej osobnosti a v neposlednom rade človeka, ktorý svoj život zasvätil desiatkam humanitárnych akcií, medzi iným aj prostredníctvom daru viac ako 5 000 ochranných štítov nemocniciam a sociálnym ústavom počas pandémie Covid-19, sa Ing. Olha teší vysokej a zaslúženej autorite medzi takmer 83 000 obyvateľmi mesta Prešov. Veľký dôraz vo svojej činnosti primátora kladie na rozvoj vedy a vzdelávania, zavádzanie nových, moderných technológií v jednotlivých oblastiach výroby, otváranie nových pracovných miest, rozvoj masového športu a cestovného ruchu a pod. Počas stretnutia Ing. Olha prejavil záujem o nadviazanie

функционира най-голямото и уникално по своя характер предприятие за добиване и обработка на сол „Соливари“ АД, а само на 50 км от града и недалеч от град Кошице шведският концерн „Волво“ започва изграждането на съвременен завод за производство на електрически автомобили. В рамките на посещението посланик Петков се подписва в почетната книга за гости на града.

Вълнуващ момент по време на посещението на българската делегация бе срещата с председателя на Културния съюз на българите „Български културен клуб“ в град Кошице Стефан Пейчев и неговите членове. В хода на разговора, преминал в топла и непринудена атмосфера, българският посланик запозна нашите сънародници с актуални моменти от вътрешната и външната политика на Република България, както и с основните насоки в работата на българското посолство в Братислава. Увери нашите сънародници, че вратите на Посолството са винаги широко отворени за тях и те могат да разчитат на необходимата помощ и съдействие. Завеждащият консулската служба в дипломатическата ни мисия Габриела Примова отговори на редица въпроси от консулски характер. С оглед на придаването на публичност на посещението на българската делегация и проведените в неговите рамки срещи и мероприятия то беше заснето от екип на Националната телевизия на Словакия и ще бъде излъчено в предаване, посветено на националните малцинства, сред които и официално признатото българско.

Автор: **Източник Посолството на Република България в Словакия**

а развој spolupráce so zainteresovanými bulharskými spoločnosťami v oblastiach spoločného záujmu, napr. prostredníctvom vzájomných návštev obchodných delegácií. Pre informáciu, na území mesta Prešov, tretieho najväčšieho mesta Slovenska po Bratislave a Košiciach, sa nachádzajú tri moderné priemyselné parky a zóny. Okrem toho v Prešove pôsobí najväčší a svojím pôvodom jedinečný podnik na ťažbu a spracovanie soli na Slovensku „Solivary“, s.r.o. a len 50 km odtiaľ, neďaleko mesta Košice, začína švédsky koncern „Volvo“ s výstavbou moderného závodu na výrobu elektromobilov. Počas návštevy sa veľvyslanec Petkov zapísal do knihy čtených hostí mesta.

Vzrušujúcim momentom počas návštevy bulharskej delegácie bolo stretnutie s predsedom Kultúrneho zväzu Bulharov „Bulharský kultúrny klub“ v meste Košice Stefanom Peychevom a jeho členmi. V rámci rozhovoru, ktorý sa niesol v príjemnej a uvoľnenej atmosfére, bulharský veľvyslanec priblížil našim krajanom aktuálne momenty vnútornej a zahraničnej politiky Bulharskej republiky, ako aj hlavné smery v práci Bulharského veľvyslanectva v Bratislave. Našich krajanov ubezpečil, že dvere veľvyslanectva sú pre nich vždy otvorené dokorán a vždy sa môžu spoľahnúť na potrebnú pomoc a asistenciu. Vedúca konzulárnej služby našej diplomatickej misie Gabriela Primová odpovedala na množstvo otázok konzulárneho charakteru. Za účelom propagácie návštevy bulharskej delegácie, stretnuta a podujatia v jej rámci boli natočené tímom Rozhlasu a televízie Slovenska a budú odvysielané v relácii venovanej národnostným menšinám, vrátane oficiálne uznanej bulharskej.

Autor: **Veľvyslanectvo Bulharskej republiky na Slovensku**

ЗА ПОРЕДЕН ПЪТ В ХРОНСКИ БЕНЯДИК

И през тазгодишния септември Хронски Бенядик в Централна Словакия за пореден път посрещна своите български приятели. Всяка година българската общност посещава китното селце с богата история, разположено по поречието на река Хрон, за да почете паметта на четирима български студенти. Еньо Енев Игнатов, Стоян Панов Стоянов, Сейко Станчев Даскалов и Димитър Георгиев Тодоров пристигат в словашката земя, за да продължат образованието си. Те няма да го завършат, да работят, да създадат семейства и никога няма да се върнат в родната България. Смъртта ги застига тук като участници в антифашисткото Словашко национално въстание. В тяхна чест е издигнат паметник в центъра на селото, а признателното население старателно поддържа гроба им.

В дъждовния септемврийски ден вратите на Общината на Хронски Бенядик бяха широко отворени за представители на българската

OPĚŤ V HRONSKOM BEŇADIKU

Aj v septembri tohto roku Hronský Beňadik opäť privítal svojich bulharských priateľov na strednom Slovensku. Bulharská komunita každoročne navštevuje malebné mestečko s bohatou históriou, ležiace pri rieke Hron, aby si uctila pamiatku štyroch bulharských študentov. Enyo Enev Ignatov, Stoyan Panov Stoyanov, Seiko Stanchev Daskalov a Dimitar Georgiev Todorov pricestovali na Slovensko, aby pokračovali vo vzdelávaní. Nedokončili ho, nepracovali, nevytvorili rodiny a už sa nikdy nevrátili do rodného Bulharska. Smrť ich tu zastihla ako účastníkov protifašistického Slovenského národného povstania. V centre obce im na počesť postavili pomník a vďační obyvatelia ich hrob usilovne udržiavajú.

V upršaný septembrový deň boli dvere obce Hronský Beňadik dokorán otvorené pre predstaviteľov bulharskej komunity, Bulharského kultúrneho zväzu, Veľvyslanectva Bulharskej republiky na Slovensku, ako aj pre miestnych obyvateľov. Novozvolený starosta

общност, Българския културен съюз, Посолството на Р България в Словакия, както и за местните жители. Новоизбраният кмет на Хронски Бенядик Имрих Райчок и неговият екип радушно посрещнаха гостите. В словото си кметът подчерта, че е нужно да помним историята и да почитаме паметта на героите, дали живота си за свободата и добруването на поколенията. Изтъкна подвига на смелите български студенти, жертвали се за чужда страна и друг народ. От името на посланик Васил Петков пълномощният министър Виктория Меламед произнесе слово, в което се обръщаше внимание на героизма на българските младежи и на готовността на двата народа – българския и словашкия – да съхранят добрите си приятелски взаимоотношения. Деница Секуличка – председател на Българския културен съюз, изказа благодарности на домакините за уважението им към саможертвата на четиримата студенти и поддържането на традицията за почитане на паметта им. Вълнуващите изпълнения на местния певчески състав трогнаха присъстващите с българските песни „Тих бял Дунав“ и „Хей, поле широко“.

След церемонията по поднасянето на венци пред паметника на загиналите български партизани събралото се множество се отправи

обce Hronský Beňadik Imrich Rajchok so svojím tímom hostí srdečne privítal. Starosta vo svojom príhovore zdôraznil, že si treba pripomínať históriu a uctiť si pamiatku hrdinov, ktorí položili svoje životy za slobodu a blaho generácií. Vyzdvihol čin odvážnych bulharských študentov, ktorí sa obetovali pre cudzinu a iných ľudí. V mene veľvyslanca Vasiľa Petkova vystúpila splnomocnená ministerka Viktória Melamed s prejavom, v ktorom bola venovaná pozornosť hrdinstvu bulharskej mládeže a pripravenosti oboch národov - Bulharska a Slovenska - zachovať si dobré priateľské vzťahy. Denica Sekulička- predsedníčka Bulharského kultúrneho zväzu, poďakovala hosťiteľom za prejavenú úctu k sebaobetovaniu štyroch študentov a udržiavanie tradície uctenia si ich pamiatky. Vzrušujúce vystúpenia miestneho zboru rozhýbali prítomných bulharskými piesňami „Tih bjál Dunav“ a „Hej, pole široko“.

Po pietnom akte kladenia vencov pred pomníkom padlých bulharských partizánov sa zhromaždený dav pobral na miestny cintorín, kde sa poklonil aj pred ich hrobom. Verš vyrytý na Botevovom pomníku „Kto padne v boji za slobodu, neumiera...“ vyznel viac než presvedčivo.

Ako každý rok, po pietnej spomienke bulharská komunita navštívila ďalšie slovenské mesto, ktoré ukrýva kultúrne či prírodné zaujímavosti. Tentoraz táto česť pripadla Bojniciam, domovu jedného z najkrajších

към местното гробище, където се поклони и пред гроба им. Гравираният върху паметника Ботев стих „Тоз, който падне в бой за свобода, той не умира...” звучеше повече от убедително.

Както всяка година, след възпоменанието българската общност посети поредния словашки град, който скрива културни или природни забележителности. Този път тази чест се падна на Бойнице, където се намира един от най-красивите и романтични словашки замъци, както и най-старата и най-посещавана зоологическа градина в Словакия. Градът е известен още с термалните си извори, соколарството, парка с динозаврите, праисторическия музей. Край замъка може да се види най-старата липа в Словакия, засадена от владетеля Матуш Чак Тренчиански през далечната 1301 г.

Автор: БКС

ЕКСКУРЗИЯ НА СЪЮЗА НА СЛОВАЦИТЕ ОТ БЪЛГАРИЯ ПО СЛУЧАЙ 100-ГОДИШНИНАТА ОТ ИДВАНЕТО НА ПЪРВАТА УЧИТЕЛКА МАРИЯ МАТЕЙОВСКА В ГОРНА МИТРОПОЛИЯ

Решихме да тръгнем по стъпките на нашите предци. Отбихме се в Ковачица и Падина, където Палко Балаж, председател на местния клон на „Матица словенска“ и основател на Мемориалния център „Д-р Янко Булик“, беше подготвил богата програма. Първо посетихме гробището в Падина, а след това евангелистката църква, за която ни разказа банатският пастор Сладжан Даниел Сърдич. Оттам се отправихме към етноцентъра на Дружеството на жените в Падина. Създателите на словашкия етноцентър и група граждани са били първите членове на Женското дружество. По случай 200-годишнина от заселването в Падина в центъра са изложени автентични експонати от 19. век, широката публика може да види как е изглеждал домът някога. Във входното помещение може да се проследи историята на Падина в автентични снимки. Обзаведени са всекидневна и спалня, както и малка кухня. Това място е достъпно за посетители, които искат да научат историята на живота в миналото на хората от Падина.

Отправихме се към Ковачица, където ни очакваше гощавка и вечер със словашки песни, изпълнени от певците на Мемориалния център. Палко Балаж ни посвири на акордеон. Още след първите акорди нямаше как да му повярваме, че години наред не е свирил на акордеон и искахме

a najromantickejších slovenských zámkov, ako aj najstaršej a najnavštevovanejšej zoologickej záhrady na Slovensku. Mesto je známe aj svojimi termálnymi prameňmi, sokoliarňou, dinoparkom, pravekým múzeom. Neďaleko hradu môžete vidieť najstaršiu lipu na Slovensku, ktorú zasadil panovník Matúš Čák Trenčiansky ešte v roku 1301.

Autor: BKZ

СПОЛОК СЛОВÁКОВ Z BULHARSKA V DŇOCH 9. - 15. MÁJA ZORGANIZOVAL ZÁJAZD DO BULHARSKA PRI PRÍLEŽITOSTI 100. VÝROČIA PRÍCHODU PRVEJ UČITELKY MÁRIE MATĚJOVSKEJ DO GORNEJ MITROPOLIE

Rozhodli sme sa ísť po stopách našich predkov, a preto sme sa zastavili v Kovačici a Padine, kde nám Paľko Baláž, predseda MOMS Kovačica a zakladateľ Memoriálneho strediska Dr. Janka Bulíka, pripravil krásny, bohatý program. Najprv sme v Padine navštívili miestny cintorín a potom sme sa presunuli do evanjelického kostola, o ktorom nám porozprával banátsky senior Sladjan Daniel Srdić. Z kostola sme prešli do Etno domčeka Ženského spolku Padina, ktorý je vo zvonárskom dome cirkevného zboru Padina. Iniciátorkami slovenského etnického domu boli práve členky združenia žien so skupinou občanov. Na počesť 200 rokov osídlenia Padiny domček zariadili autentickými exponátmi z 19. storočia, aby ukázali širokej verejnosti, ako to v domácnosti kedysi vyzeralo. Vo vstupnej miestnosti si môžete pozrieť históriu Padiny na originálnych starých fotografiách. Vybavené sú aj obývacia izba a spálňa, rovnako ako aj malá kuchyňa. Toto zariadenie je k dispozícii návštevníkom tiež s primeraným vysvetlením minulého života a práce ľudí v Padine.

Z Padiny sme sa presunuli do Kovačice, kde nás čakalo občerstvenie a večer plný slovenských pesničiek v podaní speváčok Memoriálneho strediska. Na harmonike zahral aj Paľko Baláž. Tvrdeniam, že harmoniku nedržal v ruke roky, sme po prvých tónoch prestali veriť a priali si, aby tento večer trval čo možno najdlhšie. Na druhý deň nás čakala prehliadka Kovačice, na ktorej nás okrem Paľka Baláža sprevádzal aj právnik Pavel Jonáš - Lero. Začali sme návštevou škôlky a pokračovali Základnou školou Mladé pokolenia. V knižnici sme mali možnosť pozrieť si krátky šesťminútový film LipDub, ktorý získal prvú cenu Filmového festivalu KREF. Film je vyrobený v podobe jednej kontinuálnej nahrávky, ktorá bola v jednom kuse nahratá v učebniach a ostatných miestnostiach v škole a slúži na prezentáciu školy. Je dostupný na: <https://hl.rs/skolsky-oskar-pre-film-zs-v-kovacici/> Zo školy sme

тази вечер да продължи възможно най-дълго. На втория ден ни очакваше обиколка на Ковачица, на която освен Палко Балаж ни придружаваше и адвокат Павел Йонаш-Леро. Започнахме с посещение на детската градина и продължихме в ОУ „Млади поколения“. В библиотеката имаме възможност да гледаме кратък шестминутен филм LipDub, спечелил първа награда на филмовия фестивал KREF. Филмът е записан в класните стаи и други помещения в училището и се използва за представителни цели. Достъпен е на: <https://hl.rs/skolsky-oskar-pre-film-zs-v-kovacici/>. От училището се отправихме към евангелистката църква на Ковачица, където бяхме посрещнати от пастор Мартин Байза. Разговаряхме за историята на църквата, построена през 1828 г. От историческа гледна точка 1784 г. е важна за Ковачица, тогава е регистрирано идването на първите словаци в т.нар. Долна земя. Селото е основано от жители със словашки произход, с разрешение на имперските власти. Тогава селото се е казвало Анталфалва, кръстено на унгарския принц Йозеф Антал, и е било част от империята. Научихме и нещо за корените на отделните семейства. Според фамилията енорийският свещеник ни обясняваше къде се е преселило споменатото семейство или откъде в Словакия най-вероятно идва. След това Палко Балаж ни заведе до самата кула на църквата, където видяхме камбаните и дори ни позволи да сверим църковния часовник, разбира се, под негово наблюдение. Заинтригува ни истинската история на Анна в арката, която можете да прочетете в книгата мъшко, посветена на актьора, режисьора, художника и приятеля Томаш Хриешик. Палко Балаж подари

sa presunuli do kovačického evanjelického kostola, kde nás privítal farár Martin Bajza a porozprával o histórii kostola, ktorý bol postavený v roku 1828. Z historického hľadiska je pre Kovačicu významný rok 1784, keď bol zaznamenaný príchod prvých Slovákov na Dolnú zem. Obec založili obyvatelia, pôvodom Slováci, s povolením od vrchnosti uhorského štátu. Keďže obec patrila vtedy ešte Uhorsku, bola pomenovaná po Jozefovi Antalovi – veľkom uhorskom princovi – a volala sa Antalfalva. Taktiež sme sa niečo dozvedeli aj o koreňoch jednotlivých rodín. Pán farár nám ochotne podľa priezviska hovoril, kam sa spomínaná rodina presťahovala, prípadne odkiaľ zo Slovenska s najväčšou pravdepodobnosťou pochádza. Pálko Baláž nás potom zobral do samotnej veže kostola, kde sme si mohli pozrieť zvony a dokonca nám dovolil nastaviť kostolné hodiny, samozrejme pod jeho odborným dohľadom. Zaujala nás aj skutočná historka o Anne v obluku, ktorú si môžete prečítať v knihe Máško, venovanej pamiatke na herca, režiséra, umelca a priateľa Tomáša Hriešika. Knihu srdečne venoval do knižnice Spolku Pálko Baláž. Medzitým nám svoju pozornosť venovala aj televízia RTVOK. Redaktor Janko Špringel' ochotne urobil rozhovor s pani Kristínou Kottrovou z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí ako aj s predsedníčkou Spolku Slovákov z Bulharska Katkou Koňarikovou. Z kostolnej veže sme sa pobrali do Ženského Spolku. Obdivovali sme výstavu krojov, rôzne výšivky a textílie, ale i staré krosná a voňavé perníčky. Program sme mali skutočne bohatý a zo Spolku žien sme sa ponáhľali do galérie insitného umenia. Kovačica je malým mestečkom na geografickej mape sveta, ale na mape insitného umenia má rozmery metropoly. Takéto postavenie vo svete insitného maliarstva získala práve vďaka svojim

екземпляр от книгата на нашата библиотека. Специално внимание ни отдели телевизия RTVOK. Редакторът Янко Шпригел интервюира Кристина Котова от Агенцията за словаците, живеещи в чужбина, а също и председателя на Съюза на словаците от България Катка Конярикова. От църковната кула се отправихме към Женското дружество. Останахме възхитени от изложбата на носии, различни шевици и тъкани, но също и на стари станове и уханни меденки. Имахме наистина богата програма и от Женското дружество се насочихме към галерията за интуитивно изкуство. Ковачица е малко градче на географската карта на света, но на картата на интуитивното изкуство има размерите на мегаполис. Тя си завоюва тази позиция в света на наивистичната живопис благодарение на своите художници, които създават и излагат творбите си заедно вече 65 години. За начало на наивистичната живопис в Ковачица се смята 1939 г., когато Мартин Палушка и Ян Сокол започват да рисуват, без да имат познания за академична композиция на картините. По-късно към тях се присъединяват известни днес имена в инстинктивното изкуство – Михал Биреш, Владимир Бобош, Мартин Йонаш и Ян Князович. По онова време тематиката на техните картини е твърде нетипична за Банат – те рисуват гондоли, романтични дворци, африкански животни... Едва през 1953 г., след разговори с академичния художник Стоян Трумич от Панчево, местните художници започват да изобразяват в творбите си това, което наблюдават, дишат, чувстват...

След посещението в галерията в своята работилница ни очакваше Ян Немчек, майстор на цигулки. Той започва да изработва цигулки преди повече от три десетилетия, без да има професионално образование. Завършва средно музикално училище в Белград, след това учителства в родната Ковачица, а впоследствие се отдава на лютиерството. В неговата работилница научихме какви са разликите между отделните парчета дърво и кое е най-подходящо за направата на цигулки. Показа ни как се тества правилният тон и демонстрира как свири най-малката цигулка, която бе направил за своята няколкомесечна внучка. Гостуването при г-н Немчек беше едно от най-прекрасните преживявания в Ковачица. Очакваше ни посещение на местното гробище и родната

maliarom, ktorí tvoria a spoločne vystavujú svoje práce už 65 rokov. Za rok vzniku insitného maliarstva v Kovačici sa považuje rok 1939, keď bez akýchkoľvek vedomostí o akademickej kompozícii obrazov začali maľovať Martin Paluška a Ján Sokol. Neskôr sa k nim pripojili dnes už vo svete insitného umenia známe mená, akými sú Michal Bíreš, Vladimír Boboš, Martin Jonáš a Ján Kňazovic. V tom čase tematika ich obrazov nebola príliš typická pre Banát – znázorňovali gondoly, romantické kaštiele, africké zvieratá... Až v roku 1953, po rozhovoroch s akademickým maliarom Stojanom Trumičom z Pančeva, tunajší zakladatelia insity začali na svojich dielach znázorňovať to, čo pozorovali, dýchali, cítili...

Po návšteve galérie nás čakal vo svojej dielni pán Ján Nemček, výrobca huslí. Výrobou huslí sa začal zaoberať bez remeselníckeho školenia pred viac než tromi desaťročiami. V Belehrade dokončil strednú hudobnú školu, následne sa venoval pedagogickej činnosti v jeho rodnej Kovačici, aby sa potom venoval výrobe huslí. V jeho dielni sme sa dozvedeli, aké sú rozdiely medzi jednotlivými kusmi dreva a ktoré je najvhodnejšie na výrobu huslí, prezradil nám, ako sa skúša pomocou kovovej tyčky správny tón a predviedol hru na najmenších husliach, ktoré vyhotovil pre svoju niekoľko mesačnú vnučku. Návšteva pána Nemčeka bola jedným z najkrajších zážitkov v Kovačici. Čakal nás ešte miestny cintorín a rodný dom Janka Bulíka, ktorý sa bude rekonštruovať a stane sa kultúrnym centrom Memoriálneho strediska Janka Bulíka. V Kovačici sme mali česť stretnúť sa s predsedníčkou Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny (NRSNM) Dušankou Petrákovou, ktorá nás prišla pozdraviť. Odchod do Plevnu sa blížil a nám sa nechcelo rozlúčiť. Pohostinnosť našich krajanov v Kovačici bola dojmavá a úprimná. Venovali nám toľko času a energie, koľko len vládali. Veľká vďaka patrí Paľkovi Balážovi, ktorý ochotne autom vozil našich najstarších krajanov, aby aj oni, napriek tomu, že ich nohy nechceli už poslúchať, videli z Kovačice a Padiny všetko, čo sa len za ten krátky čas vidieť stihlo. Paľkovi sme darovali obraz od nášho krajana Štefana Jančíka a vzácnu publikáciu o krojoch, ktorú nám sponzorsky poskytla pani Gajdošová s rodinou. Pri autobuse sme sa rozlúčili so slovenskou piesňou na perách a v ušiach nám ešte dlho zneli tóny Paľovej harmoniky. Ďakujeme!

Opúšťame Vojvodinu a pokračujeme do Bulharska.

къща на Янко Булик, която ще бъде реконструирана и ще стане културен център на Мемориалния център „Янко Булик“. В Ковачица имаме честта да се срещнем с президента на Националния съвет на словашкото малцинство (NRSNM) Душанка Петракова, която дойде да ни поздрави. Наближаваше време да поемем към Плевен, а не искахме да се сбогуваме. Трогателно и искрено беше гостоприемството на нашите сънародници в Ковачица. Отделиха ни цялата си енергия и време. Специални благодарности заслужава Палко Балаж, който возеше най-възрастните ни сънародници, за да могат и те за това кратко време да видят всичко в Ковачица и Падина. Подарихме му картина от нашия сънародник Шефан Янчик и ценна книга за народните носии, осигурена от г-жа Гайдошова и нейното семейство. В автобуса се сбогувахме със словашка песен на уста, а в ушите ни продължаваше да звучи акордеонът на Пальо. Благодарим!

Напускаме Войводина и продължаваме към България. В ранните сутрешни часове пристигнахме в град Плевен, където се настанихме в два хотела. Въпреки умората от пътуването, не ни се спеше и излязохме на разходка из града. Следобед посетихме регионалния военноисторически музей „Панорама“. Г-н Червенак от Горна Митрополия, потомък на наши сънародници, беше нашият екскурзовод в музея. Въпреки че не говореше словашки, той разбираше всичко, а ние бяхме благодарни за беседата му за българската история, която засяга и нашето заселване в България през 1884 г.

На 12 май посетихме Подем, известен и със старото си име Мъртвица. Кметът Валентин Христов ни посрещна с традиционна пита и шарена сол на площада пред Общината. В словото си изрази уважение към словаците, които някога са живели тук. В Подем се спряхме край паметника на загиналите воители. На паметника стои името и на нашия сънародник Мишо М. Маречек (1919 – 1944). Поднесохме венец със словашкия и българския триколюр. Последва разходка из селото, като

V skorých ranných hodinách sme dorazili do mesta Pleven, kde sme sa ubytovali v dvoch hoteloch. Napriek únave z cesty, spať sa nám nechcelo a vybrali sme sa na potulky mestom. Poobede sme navštívili regionálne vojenské historické múzeum Panoráma. Sprievodcu múzeom nám robil pán Červenák z Hornej Mitropolije, potomok našich krajanov. Hoci nevedel po slovensky, rozumel nám všetko a my sme mu boli vďační za krásny výklad bulharskej histórie, ktorá sa okrajovo týka aj nás a nášho príchodu do Bulharska v roku 1884.

Podem - Dňa 12. mája sme navštívili Podem, známy aj pod starším názvom Mrtvica. Starosta obce Valentin Christov nás srdečne privítal tradičnou „pitou“ a „šarenou solou“ pred obecným úradom. Ku krajanom povedal pár slov, ktoré vyjadrovali úctu k Slovákom, ktorí tu kedysi žili. V Podeme sme sa pristavili pri pamätníku padlým vojakom. Na pomníku je medzi dvoma bulharskými vojakmi uvedený Mišo M. Mareček (1919 - 1944), náš krajan. K pamätníku sme položili veniec vo farbách slovenskej štátnosti a so slovenskou a bulharskou trikolórou. Nasledovala prehliadka dedinou, ktorou nás ochotne sprevádzal starosta a ukazoval, kde voľakedy stáli slovenské domy. Pomáhala nám pritom mapka z našej Ročenky. Pozreli sme si bývalú budovu slovenskej školy, v ktorej je teraz škôlka. Vchádzali sme do nej potichu, pretože detičky práve spinkali. Pani učiteľky nám aj napriek tomu dovolili nazrieť do učební, v ktorých voľakedy prebiehala slovenská výučba. Prvým slovenským učiteľom, ktorý prišiel v roku 1928 do Podemu, bol Václav Müller. Spočiatku učil v budove

кметът ни придружи и показа къде са се намирали словашките къщи. В помощ ни влезе карта, публикувана в нашия „Годишник“. Разгледахме сградата на някогашното словашко училище, в която сега се помещава детската градина. Влязохме тихо, защото децата спяха. Въпреки това учителките ни позволиха да надникнем в класните стаи, където са се провеждали уроците по словашки. Първият словашки учител, който идва в Подем през 1928 г., е Вацлав Мюлер. Първоначално преподава в сградата на българското училище. Строителството на словашкото училище започва през 1929 г. и приключва през 1934 г. Точно до училището има словашка църква, която кметът ни отвори, за да я разгледаме. Сега тя е методистка църква, но в сърцата ни продължава да бъде словашка. Словаците започват да строят първата църква през 1896 г. върху дарена земя. През 1928 г. е засегната от земетресение. Усилието на словаците да построят нова църква започва през Първата световна война, като събирали пари за изпичане на тухли. През 1927 г. са положени основите, а през 1934 г. църквата е осветена. Както казва Михалко в книгата „Нашите хора в България“, „словашката евангелистка църква в Мъртвица е най-голямата досега и има кула“. Последната спирка в Подем бяха гробищата. Мястото, където лежат нашите предци, е изоставено след напускането на словаците. Въпреки това успяхме да открием надгробните плочи на семействата Губикови и Ясенски.

В Бръшляница ни посрещна кметът Цветан Господинов, когото помним от посещението ни по родните места през 2019 г. Към нас се присъединиха и последните словаци, живеещи в Бръшляница – г-жа Хавранова и г-н Връшка. За съжаление, те вече не говорят словашки, но ние бяхме много щастливи от срещата с тях и тези, които знаеха български, можеха да си поговорят с тях. Поздравихме се сърдечно и поехме по улиците на Бръшляница. Кметът ни показа къде се намират словашките къщи, по-упоритите от нас стигнаха почти до края на селото, а на връщане ги придружаваше младо биче. Отбихме се и до сградата на словашкото училище. Тъй като сега е медицински център, нямахме възможност да разгледаме вътре. Първият словашки учител Йозеф Руско идва в Бръшляница през 1928 г. От всички села тук е последното построено училище, въпреки че учителят веднага започва да работи по строежа. Липсата на средства е попречила на усилията му и строежът започва през 1936 г. Не биваше да пропуснем и местната детска градина, където децата ни потанцуваха и попяха, а ние ги почерпихме с бонбони. Последната ни спирка беше гробището в Бръшляница, което е в по-труднодостъпен терен, но това не ни отказа. Опитавме се да намерим поне един словашки надгробен паметник, но не успяхме. Църквата в Бръшляница вече я няма, но разгледахме местната методистка църква. Основите на евангелистката

българска школа. Будова словенската школа са започнали да се правят в годината 1929 а завършена е в годината 1934. Веднага след като школата са започнали да правят словенската църква, която ни господин староста охотно отворил. Сега изпълнява функцията на методистката църква, а все още остава в нашите сърца словенската. Първата църква си започнали Словаците „започнали“ в годината 1896 на дарованом земята. Тен служил до годината 1928, кедь го пошкодило земетресение. Снага Словаците построи си новата църква са започнали още за първата световна война събираном парите на паление тежало. В годината 1927 бол положеный основный каменъ а в годината 1934 бол църквата освещенъ. Ако въведе Михалко в книгата Наши в България: Словенската евангелистката църква в Мъртвица е дотерез найбольша а с вежюу. Последната замяна в Подем бол самозрежме цинторин. Място, кде лежати наши прадедови, остало по odchode Словаците опустенъ. Подарило са нам всак најстъ надгробный каменъ родины Губиковей а Ясенскихъ.

Брашляница - В Брашляници нас привітал староста Цветан Господинов, когедо си памітаме, кедь сме в годината 2019 навістили наші родне дедини. Тенгокріт са к нам припојили ај последние Словаці живіючі в Брашляници - пані Хавранова а пан Вршка. Жіал, по словенски уж неведіа,

ale boli sme veľmi radi, že sme sa mohli s nimi vidieť a tí, čo vedeli po bulharsky, aj porozprávať. Srdečne sme sa zvalali a pustili brašľanickými ulicami. Pán starosta nám ukazoval, kde stáli slovenské domy, tí odvážnejší sa za nimi vybrali skoro až na koniec dediny a cestou späť ich sprevádzal mladý býček. Zastavili sme sa aj pri budove slovenskej školy. Nakoľko je v nej teraz lekárske stredisko, nemali sme možnosť nazrieť dnu. Prvý slovenský učiteľ Jozef Rusko prišiel do Brašľanice v roku 1928. Táto školská budova je postavená ako posledná zo všetkých dedín, napriek tomu, že učiteľ začal hneď pracovať na započatí stavby. Nedostatok prostriedkov brzdil jeho snahu a stavať sa začalo v

църква са положени от словаци през 1925 г. и сградата е завършена същата година. Първите богослужения са извършени на 24 декември 1925 г. Дървените пейки са направени едва през 1933 г. и вместо олтар и амвон е използвана само маса. Всеки от нас си отнесе по нещо различно от Бръшляница – някои спомена от предишното ни посещение, други усещането, че са посетили местата на своите предци, а трети – керемиди, направени някога от майстор Мартинек.

На 13 май, събота, отпразнувахме 100-годишнината от пристигането на първата учителка Мария Матейовска в България и 100-годишнината от основаването на читалището в Горна Митрополия. Кметът на Горна Митрополия Атанаска Василева ни посрещна и покани на представление на местни фолклорни групи в читалището, където се намира и театралният салон. Очакваше ни наистина богата програма. Приятно ни изненада словашкият народен танц, представен от местните ученици. Сред специалните гости бяха посланикът на Република Словакия в София Васил Гривна, заместник-кметът на Долна Митрополия Цецо Андрейски и кметът на с. Подем Валентин Христов. Имахме честта да се обърнем с приветствие към нашите сънародници и да връчим на г-жа Василева реплика на училищната летописна книга, която първият учител започва да пише през 1923 г. След програмата се преместихме в сградата на бившето словашко училище, където има плоча в памет на словациите, живели в България. Тук поднесохме венец в цветовете на нашия трибагренник, а след това – и на паметника на загиналите воители, който се намира пред сградата на Общината. С посланика посетихме гробището в Горна Митрополия, където са погребани и словаци, живели в селото, и разговаряхме за спасяването на това ценно културно наследство.

Последната спирка от нашето пътуване беше Войводово – село, в което са живяли предимно чехи, но и няколко словашки семейства. Никога преди не бяхме ходили в това село по време на нашите обиколки, така че бяхме много развълнувани. Сред нашите сънародници беше г-жа Добишкова, която е родена във Войводово, както и други, чиито близки или далечни роднини ги очакваха там. Кметът Цветана Димитрова ни чакаше заедно с едно от последните чешки семейства, които все още живеят във Войводово. Разведоха ни по улиците, показаха ни местата, където са живели чехи и словаци. Минахме покрай бившата сграда на чешкото училище, която, за съжаление, в момента е празна и порутена. Първият чешки учител, който пристига тук през 1926 г., е Ян Финдейс. Строителството на училището започва с големи трудности едва през 1930 г., а е открито през 1934 г. В началото на учебната 1934/1935 г. пристига учителят Ян Хорки. Не пропуснахме да посетим и гробището във Войводово. Намерихме това, което

roku 1936. Nesmeli sme vynechať ani miestnu škôlku, v ktorej nám detičky krásne zatancovali a zaspievali, za čo od nás dostali sladkosti. Poslednou zástavkou bol brašljanický cintorín, ktorý je v trochu náročnejšom teréne, ale nám to nevadilo a snažili sme sa nájsť aspoň jeden slovenský náhrobný kameň, no nepodarilo sa nám to. Kostol v Brašljanici už nestojí, nahliadli sme aspoň do miestneho metodistického kostola. Základný kameň evanjelického kostola položili Slováci v roku 1925 a stavba bola dokončená ešte ten istý rok. Prvé bohoslužby boli vykonané 24. decembra 1925. Drevené lavice boli urobené až v roku 1933 a namiesto oltára a kancľa používali len stôl. Každý z nás si z Brašljanice odniesol niečo iné. Niektorí spomienku na časy, kedy tu bol naposledy, niektorí pocit, že navštívil miesta svojich predkov a niektorí pálené škridle vyrobené ich predkom, majstrom Martinekom.

Gorna Mitropolija - V sobotu 13. mája sme vyrazili na oslavy 100. výročia príchodu prvej učiteľky Márie Matějovskej do Bulharska a 100. výročia založenia komunitného centra v Gornej Mitropoliji. Starostka Gornej Mitropolije Atanaska Vasileva nás privítala a pozvala na vystúpenie miestnych folklórnych skupín do priestorov komunitného centra, kde sa nachádza divadelná sála. Čakal nás skutočne bohatý program a milým prekvapením bol slovenský tanec, ktorý nacvičili miestni školáci. Medzi vzácnymi hosťami bol veľvyslanec Slovenskej republiky v Sofii Vasil' Grivna, zástupca primátora Dolnej Mitropolije Tsetso Andreyski a starosta Podemu Valentin Christov. Mali sme tú česť prihovoriť sa krajanom a pani starostke odovzdať repliku školskej kroniky, ktorú začala písať prvá učiteľka v roku 1923. Po programe sme sa presunuli k budove bývalej slovenskej školy, kde je umiestnená pamätná tabuľa Slovákov, ktorí žili v Bulharsku. Tu sme položili venček vo farbách našej štátnosti a následne aj k pamätníku padlým vojakom, ktorý sa nachádza pred obecným úradom. S pánom veľvyslancom sme navštívili cintorín v Gornej Mitropoliji, kde sú pochovaní aj Slováci, ktorí žili v dedine a hovorili sme o revitalizácii - záchrane tohto vzácného kultúrneho dedičstva.

Vojvodovo - Posledná zastávka na našom výlete bolo Vojvodovo. Dedina, v ktorej žili prevažne Česi, ale aj zopár slovenských rodín. V tejto dedine sme nikdy neboli počas našich zájazdov, a preto sme sa veľmi tešili. Medzi našimi krajanmi bola aj pani Dobišková, ktorá sa vo Vojvodove narodila a aj takí, ktorých tam čakala rodina blízka či vzdialená. Pani starostka Cvetana Dimitrova nás očakávala spolu s jednou z posledných českých rodín, ktoré vo Vojvodove ešte žijú. Povodili nás ulicami, ukázali miesta, kde žili Česi i Slováci. Prešli sme okolo bývalej budovy českej školy, ktorá je v súčasnosti, žiaľ, prázdna a chátra. Prvý český učiteľ, ktorý prišiel v roku 1926, bol Jan Findeis. So stavbou školy sa začalo s veľkými ťažkosťami až v roku 1930 a otvorená bola v roku 1934. Na začiatku školského roku 1934/1935 prišiel učiteľ Ján Horký. Ani vo Vojvodove sme nevynechali návštevu cintorína. Našli sme, čo sme hľadali a odchádzame z Bulharska plní zážitkov

търсихме и си тръгваме от България, изпълнени с преживявания и топли чувства. Пътуването, посветено на 100-годишнината от пристигането на първата учителка, приключи, но работата ни по изследване и опазване на културата на словациите продължава, тъй като е изпълнена със смисъл.

Автор: **Катарина Конарикова, председател на Съюза на словациите от България**

ИЗЛОЖБА INFINITY MIRRORING/„БЕЗКРАЙНО ОГЛЕДАЛО“ НА ИСКРА БЛАГОЕВА И СТЕЛА ВАСИЛЕВА

12.9. - 30.9.2023

кураторка: Яна Бабушякова

През септември в Братислава бе открита изложба на две утвърдени български художнички – Искра Благоева и Стела Василева, които за пръв път представят творчеството си в Братислава. Изложбата се състоя в галерията за съвременно изкуство Station Gallery в „Петържалка“. Словашката кураторка Яна Бабушякова написа слово за авторките и концепцията на изложбата:

„Изложбата представя една интересна метафорична ситуация, която изследва социалните принципи на инерцията в словашкото и българското общество. Двете страни имат сходно минало в източноевропейския комунистически блок и според статистиката споделяме много общи възгледи за световните събития. Също така преживяваме много сходна ситуация с преоформянето на патриархалните основи на обществото и свързаната с това преоценка на поведението на мъжете и жените на определени позиции. По време на тази промяна установените модели на поведение, които съзнателно или несъзнателно сме носили и отразявали от поколения и сме смятали за неизменни, естествено се подлагат на съмнение.

Изложбата в галерията за съвременно изкуство Station тематизира именно това състояние на своеобразно объркване, постоянно умножаване и предаване на отразението на изобразителните явления, заедно с тяхното изкривяване и деконструиране. За този ефект тя съчетава естествените оптични ефекти на обектната работа на Стела Василева, която материализира светлината (светлината

a s hrejivým pocitom. Zájazd venovaný 100. výročiu príchodu prvej učiteľky sa skončil, ale naša práca v bádaní a zachovávaní kultúry pokračuje, pretože táto práca má nepopierateľný význam.

Автор: **Katarína Koňariková, predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska**

VÝSTAVA „INFINITY MIRRORING“ ISKRY BLAGOEVEJ A STELY VASILEVOVEJ

12.9. — 30.9.2023

Kurátorka: Jana Babušiaková

V septembri sa v Bratislave konala výstava dvoch etablovaných bulharských umelkýň Iskry Blagoevy a Stely Vasilevovej, ktoré sa v Bratislave prezentujú po prvýkrát. Výstava sa realizovala v galérii súčasného umenia Station Gallery v Petržalke. Príhovor o umelkyniach a koncepcii výstavy napísala slovenská kurátorka Jana Babušiaková:

„Výstava otvára zaujímavú metaforickú situáciu na skúmanie sociálnych princípov zotrvačnosti v slovenskej a bulharskej spoločnosti. Obe krajiny spája podobná minulosť vo východoeurópskom komunistickom bloku a podľa štatistík máme veľa spoločných názorov na dianie vo svete. Prežívame tiež veľmi podobnú situáciu s pretváraním patriarchálnych základov spoločnosti a s tým spojeným prehodnocovaním správania mužov a žien v konkrétnych pozíciách. Počas tejto zmeny sú prirodzene spochybňované zaužívané vzorce správania, ktoré vedome či nevedome prenášame a zrkadlíme po celé generácie a považujeme ich za nemenné.

Inštalácia v Station Contemporary Art Gallery tematizuje práve tento stav akéhosi zmätku, neustáleho množenia a prenášania odrazu zobrazovaných javov spolu s ich deformáciou a dekonštrukciou. Pre tento efekt kombinuje prirodzené optické efekty objektivej tvorby Stely Vasilevy, ktorá v kombinácii so zrkadlami, transparentnými materiálmi či nádržami s vodou zhmotňuje svetlo (ktoré možno považovať aj za symbolickú entitu), s maľbami a objektmi Iskry Blagoevy, ktorej tvorba je naplnená prehodnocovaním a pretváraním mytologických základov našej patriarchálnej orientovanej kultúry. Jej diela sú nezriedka drsné a adresne sa dotýkajú násilia v akejsi elegantnej, rafinovane skrytej a podvratnej

също може да се разглежда като символна същност) в комбинация с огледала, прозрачни материали или водни резервоари, с картините и обектите на Искра Благоева, чието творчество е наситено с преоценка и преоформяне на митологичните основи на нашата патриархално ориентирана култура. Нейните творби често са сурови и разглеждат насилието в елегантна, фино скрита и подривна форма – камшикът е скрит в рибарски прът, бокс – оръжието на боксьора може да бъде открито в бижу.

Картините на Благоева от серията „Черни картини на весели събития“ предлагат съвременни символични проблясъци в митологичните разкази на древни или свещени истории, разкривайки основите на негативните ситуации, в които обществото отдавна проектира жените. За разлика от тях творбите на Василева са по-медитативни, потопени в анализ на природните закони. Тя се концентрира върху светлината, нейното спирание и ритъм, които тематизира в геометрични структури. Техните напластявания също си сътрудничат и установяват диалог със заобикалящата ги среда – пространството на галерията и другите творби. Връзката между социалните модели и физическата природа на отразяването разкрива как принципите на разпространение на нормите наподобяват разпространението на светлината или отраженията в природата. Същност огледалното отразяване в психологията може да се разбира и като инстинктивно подражание на поведението на другите в социалните взаимодействия. Следователно в обществен мащаб може да се разглежда като форма на своеобразно социално огледало.

Въпреки че на пръв поглед творбите им са доста далечни, пътищата на двете авторки вече са се пресичали в съвместната им работа по текстовото произведение *Mini Manifesto* през 2012 г., което има силен социален изказ. Ето защо събирането им е интересна среща, дори ако всяка една е поела в различна авторска посока след това сътрудничество. Гласовете на две различни, самостоятелни авторки се обединяват не само на метафорично, но и на формално ниво – линия на болка, може би невидима на пръв поглед, която си проправя

подобно - в удци са скрива биџ, в џперку мо̀жно одхалиџ ѹдѹрнѹ руѹнѹ збраѹн boxer. Blagoevovej obrazy zo sѹrie Black Paintings of Cheerful Events ponѹkajѹ sѹѹasne symbolickѹ pohľady na mytologickѹ naratѹvy starovekѹch alebo sakrѹlnych prѹbehov, ktorѹ odhaľujѹ zѹklady negatѹvnych situѹciѹ, do ktorѹch spoločnosť ѹeny oddѹvna projektuje. Vasilevovej tvorba je oproti nej meditatѹvnejšia, ponorenѹ do analѹzy prѹrodnѹch zѹkonitostѹ. Sѹstredѹje sa na svetlo, jeho dѹraz a rytmus, ktorѹ tematizuje v

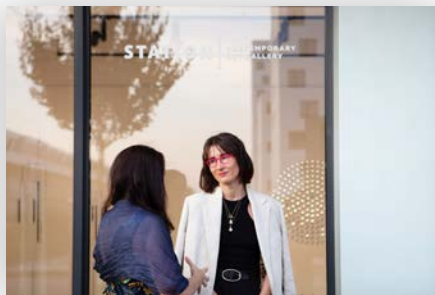
geometrickѹch џtruktѹrach. Ich presahy spolupracujѹ a nadvѹzujѹ dialѹg aj so svojѹm okolѹm - priestorom galѹrie a ostatnѹmi dielami. Prepojenie spoločenskѹch vzorcov a fyzikѹlnej podstaty zrkadlenia odhaľuje to, ako sa princѹpy џirenia noriem podobajѹ џirenѹ svetla ѹi odrazov v prѹrode. Mirroring v psycholѹgii totѹѹ mòžno chѹpať aj ako inџtinktivne napodobovanie sprѹvania inѹch v sociѹlnych interakciѹch. V celospoločenskej mierke preto mòžno uvaѹzovať o forme akѹhosi spoločenskѹho mirroringu.

Hoci je ich tvorba na prvѹ pohľad ѹplne vzdialenѹ, ich cesty sa ѹџ stretli v spoluprѹci na textovom diele *Mini Manifest* v roku 2012, ktorѹ malo silnѹ spoločenskѹ poslstvo. Ich spojenie je preto zaujѹmavѹm znovustretnutѹm, hoci sa od tejto kooperácie autorsky kàždѹ z nich vydala inѹm smerom. Hlasy dvoch vѹraznѹch, samostatnѹch autoriek sa spѹjajѹ nielen na metaforickej, ale aj formѹlnej rovine – mòžno nie na prvѹ pohľad badateľnej lѹniѹ bolesti, ktorѹ sa vinie cez ostrѹ hrany, zbrane, hѹѹiky na lov rѹb ѹѹ po subtilnѹ nѹznaky v obrazoch. Je to bolesť, ktorѹ mòžno intuitѹvne spѹjať so ѹenskѹm rodom alebo menџinami, so skupinami ľudѹ, ѹeliacimi hnev a neporozumenѹ spoločnosti.

Kombinácia prѹc Iskry Blagoevy a Stely Vasilevy v priestore galѹrie typu white cube (biela kocka) vytvѹra jedineѹnѹ prostredie zameranѹ na to, ѹo naša spoločnosť považuje za normѹlne, hoci to mòže byť џkodlivѹ. Zmenou perspektѹvy mòže byť tѹto "normalita" nahradenѹ novѹm sѹborom kultѹrných vzorcov, ktorѹ sa mòžu stať zѹkladom spravodlivejšej spoločnosti."

Iskra Blagoeva (*1978) ѹije a tvorѹ v Sofii. Vyџtudovala Univerzitu ѹѹžitkovѹho umenia vo Viedni. Zѹѹastnila sa vѹstav v Bulharsku a inѹch krajinѹch Eurѹpy (Rakѹsko, Slovinsko, Kosovo, Albѹnsko,

път през остри ръбове, пистолети, куки за риба до фини намеци в картините. Това е болка, която интуитивно може да се свърже с женското начало или с малцинствата, с групите хора, изправени пред гнева и неразбирането на обществото.

Съчетанието на творбите на Искра Благоева и Стела Василева в бялото чисто пространство на галерията създава уникална среда, фокусирана върху това, което обществото ни смята за нормално, въпреки че то може да бъде вредно. Чрез промяна на гледната точка тази „нормалност“ може да бъде заменена с нов набор от културни модели, които могат да се превърнат в основа на едно по-справедливо общество.“

Искра Благоева (*1978) живее и работи в София. Завършила е Университета за приложни изкуства във Виена. Участвала е в изложби в България и други европейски страни (Австрия, Словения, Косово, Албания, Италия, Белгия и др.). През 2013 г. участва във втория фестивал Sofia Contemporary. Носител е на наградата за живопис от Националния конкурс за млади художници, скулптори и художествени критици на фондация „Св. св. Кирил и Методий“ (2009), както и на наградата от конкурса за млади автори на Европейския център за култура и Дебати GRAD (2010), Белград. Номинирана е за наградата

Taliansko, Belgicko a iné). V roku 2013 sa zúčastnila druhého festivalu Sofia Contemporary. Bola ocenená cenou za maľbu na Národnej súťaži mladých umelcov, sochárov a výtvarných kritikov „Nadácie sv. Cyrila a Metoda“ (2009), ako aj cenou na Súťaži mladých autorov „Európskeho centra kultúry“ a Debata GRAD“ (2010), Belehrad. Získala nomináciu na cenu BAZA (2013). Blagoeva pracuje s rôznymi médiami, akými sú maľba, objekt, inštalácia alebo performance.

Stela Vasileva (*1983) žije a pracuje v Sofii. Vyštudovala Národnú akadémiu výtvarných umení v Sofii so zameraním na nástennú maľbu. Získala cenu Gaudenza B. Rufa / kategória pre mladých umelcov (2010) a prvú cenu za maľbu „Nadácie sv. Cyrila a Metoda“ (2009) a nominácie na Cenu BAZA za súčasné umenie (2013-2015). Vasileva vystavuje doma aj v zahraničí: Roam space, Berlín (2022), The Largo, Sofia (2021); Belehrad, Srbsko (2021); Viedeň, AT (2015); a ďalšie. Vasileva pracuje v oblasti objektu, inštalácie a kresby.

Výstava sa koná v rámci festivalu Slnovrat 2023. Projekt sa realizuje s finančnou podporou Národného fondu „Kultúra“ Bulharskej republiky v rámci programu „Mobilita“ a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Organizátorom festivalu Slnovrat 2023 je

BAZA (2013). Благоева работи в областта на живописа, обекта, инсталацията или перформанса. Стела Василева (*1983) живее и работи в София. Завършила е Националната художествена академия в София със специалност „Стенопис“. Получава наградата Gaudenz B. Ruf в категорията за млади художници (2010) и първа награда за живопис на фондация „Св. св. Кирил и Методий“ (2009) и номинации за наградата за съвременно изкуство БАЗА (2013 – 2015). Василева прави изложби както в страната, така и в чужбина: Roam space, Берлин (2022); Ларгото, София (2021); Белград, Сърбия (2021); Виена, Австрия (2015) и др. Василева работи в областта на обекта, инсталацията и рисунката. Изложбата е част от програмата на Фестивала за съвременно изкуство „Слънцестоеие“/Slnovrat (2023). Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“ на Република България в рамките на програма „Мобилност“, както и на Фонда за подкрепа на културата на националните малцинства.

Организатор на фестивала Slnovrat 2023 е сдружение Terra Culta.

Автор: **Яна Бабушкова**
Фотограф: **Катарина Цабала**

zduženie Terra Culta

Autor: **Jana Babušiková**
Fotograf: **Katarina Cabala**

ДЕН НЕ КАТО ВСИЧКИ

Традицията, празничният календар, ритуалите и обредите са конкретен израз на народността и на националната обособеност, а в тях са вложени върховните ценности на общността. Почти толкова устойчиви са и времепространствените им измерения, вкл. точно определени място и време. В нашата българска традиция водещо е духовното начало – и затова три празника на духовността имат особено място в календара, а обединителният център е българското училище.

Първият в този празничен цикъл е 15-и септември, началото на учебната година. Тази година това се случи в слънчевия и топъл понеделник, в двора на училището, пред самия вход. Обикновено там изпращаме зрелостниците, но сега имаше специален повод тържеството да е там: барелефът на училищния патрон се върна от предишната сграда и така училището сякаш

DEŇ NIE AKO KAŽDÝ INÝ

Tradícia, sviatočný kalendár, rituály a obrady sú konkrétnym vyjadrením etnickej a národnej identity a sú v nich zakotvené najvyššie hodnoty komunity. Ich časopriestorové dimenzie sú takmer rovnako stabilné, vrátane presného času a miesta. V našej bulharskej tradícii je hlavný duchovný začiatok – a preto majú v kalendári osobitné miesto tri duchovné sviatky a zjednocujúcim centrom je bulharská škola.

Prvým v tomto prázdninovom cykle je 15. september, začiatok školského roka. A keďže ide o bulharskú komunitu v Slovenskej republike, miestom a časom je BSŠ „Hristo Botev“ v Bratislave; prvý školský deň po pätnástom septembrovom dni.

Tento rok sa tak stalo v slnečný a teplý pondelok, na nádvori školy, priamo pred vchodom. Zvyčajne tam posielame seniorov, ale teraz bola špeciálna príležitosť, aby tam bola slávnosť: basreliéf patróna školy sa vrátil z predchádzajúcej budovy, a tak sa zdá, že škola získala úplnosť, kontinuitu a dotvorenie. Tak trochu symbolicky sa tak stalo v jubilejnom roku školy

доби цялостност, приемственост и завършеност. Някак символично това се случи в юбилейна за училището И понеже става дума за българската общност в Р Словакия, мястото и времето е БСУ „Христо Ботев“ в Братислава; първият учебен ден след петнадесетия ден на месец септември.

година, а словата на водещите, на новия директор г-н Николай Йорданов, на Н. Пр. посланика на Р България г-н Васил Петков и на г-жа Ваня Колева (от името на родителите) поставиха акцента върху тези конкретни знаци за значимостта на Българското училище в Братислава като средище на българската духовност, заедно с другите институции на общността.

Всъщност самото тържество някак неусетно съчета в себе си и официалната ритуалност, и радостната непринуденост, присъща на децата (в т.ч. и на порасналите деца...). Приветствията и словата – макар и задълбочени, и с леко приповдигнат тон – съвсем естествено зададоха празничното настроение, изляло се в стихове и песни. Всички се бяха подготвили добре и дори леката сценична треска по-скоро добави естественост и непринуденост към изпълненията им. Най-затрогващи бяха децата от детската градина и от малките класове, докато по-големите съчетаваха овладяност и умения в представянето си. А певческите изяви – както индивидуални, така и групови – далеч надхвърлиха равнището на училищната самодейност. Народните песни, акапелното изпълнение на училищния химн и словашката *Nový svet* (в музикален съпровод) предизвикаха спонтанни аплодисменти и викове на одобрение, подобаващи по-скоро на професионални изпълнители. Наистина толкова талантиливи деца има в нашето училище! Те са нашето бъдеще, нашата надежда за добрите дни, очакващи България, Словакия и Европа!

Звукът на училищния звънец повежда клас след клас към класните стаи, радостното празнично настроение свети в детските очи. Очаква ни още една година на учение, на нови вълнения, а за най-големите – и на преход към истинския живот извън защитената атмосфера на училището. Но най-хубавото и за тях е вярата в бъдещето, в утрешния ден, във възможното щастие.

Нека тази толкова значима учебна година да бъде не само формален юбилей, а истински празник на знанието, на творчеството, на Духа! И така да пребъде много лета напред тук, в приятелска

а словá модераторов, новého riaditeľa pána Nikolaja Yordanova, J.E. veľvyslanca Bulharskej republiky pána Vasil'a Petkova a pani Vanyi Kolevy (v mene rodičov) zdôraznili tieto špecifické znaky významu Bulharskej školy v Bratislave ako centra bulharskej spirituality spolu s ďalšími inštitúciami komunity.

V skutočnosti samotná oslava akosi nebadateľne v sebe spájala oficiálny rituál a radostnú ľahkosť, ktorá je deťom (vrátane dospelých detí...) vlastná. Pozdravy

а словá – hoci hlboké a s mierne zvýšeným tónom – celkom prirodzene nastolili sviatočnú náladu, ktorá sa prelievala do básní a piesní. Všetci sa dobre pripravili a aj skoršia mierna tréna dodávala ich vystúpeniam prirodzenosť a ľahkosť. Najdojímavejšie boli deti z materskej škôlky a z počiatočných ročníkov, u starších sa vo svojom vystúpení spájali majstrovstvo a zručnosť. A spevácke výkony – individuálne aj skupinové – vysoko presahovali mieru školskej sebaaktivity. Ľudové piesne, acapella vystúpenie školskej hymny a slovenský *Nový svet* (s hudobným sprievodom) vyvolali spontánny potlesk a pochvalné výkriky, ktoré sa hodia skôr k profesionálnym interpretom. V našej škole je naozaj toľko talentovaných detí! Sú našou budúcnosťou, našou nádejou na dobré dni, ktoré čakajú Bulharsko, Slovensko a Európu!

Zvuk školského zvončeka zaviedol triedu za triedou do ich miestností, v očiach detí ešte žiarila radostná prázdninová nálada. Čaká nás ďalší rok učenia, nových

zážitkov a pre tých najstarších – prechod do reálneho života mimo chránenej atmosféry školy. Najlepšia je však pre nich viera v budúcnosť, v zajtrajšok, v možné

КАКВО СВЪРЗВА БЪЛГАРИЯ И СЛОВАКИЯ?

Какво свързва България и Словакия?

Дали това е само голямата река, или славянският славен род, или пък еднакво свидните за двата народа св. св. Кирил и Методий. Точно това се опитаха да разкрият гостуващите в Основно училище „Майка Алексия“ в Братислава български учители Петя Михайлова, Румен Кънев и Радостина Доганова, преподаватели по история, български език и изобразително изкуство в БСУ „Христо Ботев“.

Пред седмоласниците от всички паралелки на училището първо двамата учители, с помощта на г-жа Ваня Радева, директор на БКИ, влязла в ролята на преводач, представиха как се изучава делото на първоучителите в българските училища. Направи се съпоставка с днешното време, за да се докаже, че историята не е наука от миналото, а за миналото. Г-жа Михайлова разказа, че двамата братя се появяват в онези години на Средновековието, когато оръжието е издигнато на пиедестал за сметка на книгата. И въпреки това се намират личности в тяхно лице, които осъзнават, че духовната сила е не по-малко важна от военната мощ за развитието на една държава. Време, в което наказват със смърт използването на писмена, различни от признатите от империите. Време, в което се доказва, че успехът във войната на буквите може да спре войната на хората. Със затаен дъх учениците слушаха за началото, за причините двамата братя да се захванат с тази мисия, за целта, задачите и пътя на буквите.

Г-н Кънев представи гениалното творение на св. Константин Кирил Философ, абсолютно оригиналната графична система – глаголицата, където всеки символ е звук. Разказът му включваше посланията на глаголицата и какво означават нейните символи. Особено интересно беше и прочитането на глаголицата като стихотворение. Един учебен час мина неусетно. Умения, въз основа на вече получените знания, седмоласниците показаха в практическо реализиране под ръководството на преподавателката по изобразително изкуство в БСУ Радостина Доганова.

Автор: БСУ

šťastie.

Nech je tento významný školský rok nielen formálnym výročím, ale aj skutočnou oslavou vedomostí, tvorivosti a ducha! A tak nech zostane mnoho rokov tu v priateľskej Bratislave, v srdci Európy!

Autor: BSŠ

ČO SPÁJA BULHARSKO A SLOVENSKO?

Čo spája Bulharsko a Slovensko? Či už je to len veľká rieka, slávny slovanský rod, alebo oboma národmi rovnako cenení sv. Cyril a sv. Metod. Presne to sa snažili odhaliť pozvaní na Základnú školu „Matky Alexie“ v Bratislave bulharskí učelia Petya Mihailova, Rumen Kanev a Radostina Doganova- učelia histórie, bulharského jazyka a výtvarného umenia na BSŠ „Hrista Boteva“.

Pred siedmakmi z celého ročníka najskôr obe učiteľky za pomoci pani Vanyi Radevej, riaditeľky BKI, ktorá pôsobila ako prekladateľka, predstavili, ako sa vyučuje dielo prvoučiteľov na Bulharskej základnej škole. Porovnaním s dnešnou dobou sa dokázalo, že história nie je veda z minulosti, ale o minulosti. Pani Mihailová povedala, že títo dvaja bratia sa objavili v tých rokoch stredoveku, keď bola zbraň vysoko uctievaná na úkor knihy. A predsa sa našli jednotlivci ako oni, ktorí si uvedomovali, že duchovná sila nie je pre rozvoj krajiny o nič menej dôležitá ako sila vojenská. V čase, keď smrťou trestali používanie iného písma, ako uznávali impériu. V čase, ktorý ukázal, že úspech vo vojne písmen môže zastaviť vojnu ľudí. Žiaci si so zatajeným dychom vypočuli o ich počiatkoch, dôvodoch, prečo sa dvaja bratia pustili do tejto misie, účele, úlohe a ceste písmen.

Pán Kanev predstavil dômyselnú tvorbu sv. Konštantína Cyrila Filozofa, absolútne originálny grafický systém – hlaholiku, kde každý symbol predstavuje určitý zvuk. Jeho rozprávanie zahŕňalo posolstvá písma hlaholiky a význam jej symbolov. Zvlášť zaujímavé bolo čítanie hlaholiky ako básne. Jedna školská hodina prešla bez povšimnutia. Zručnosti, vychádzajúce z už nadobudnutých vedomostí, prejavili siedmáci v praktickej realizácii pod vedením učiteľky výtvarnej výchovy na BSŠ Radostiny Doganovej.

Autor: BSŠ

БЪЛГАРСКИ КАЛЕНДАРНИ ОБРЕДИ, ЗАПАЗЕНИ И ДО ДНЕС

ПРОШКА, СИРНА НЕДЕЛЯ

През деня на Сирната неделя младите искат прошка от своите по-възрастни родственици. Младоженците отиват на гости у кумовете и своите родители, братя, сестри и побратими. „Прощавай!“, казват младите, когато се наведат да целунат ръка. „Господ да прощава, простен да си!“, благославят възрастните. Вечерта цялото домочадие се нарежда около трапезата, на която са подредени гозби от риба, баници със сирене, яйца и мляко и неизменната бяла халва. Най-малките с нетърпение очакват да дойде време за традиционното „хамкане“, „ламкане“ или „люскане“ на халва, парче сирене или варено яйце.

ЕНЬОВА БУЛЯ

В Тракия, както и сред тракийските преселници в Добруджа, на Еньовден се изпълнява обичаят „Еньова буля“ или „Еня“. Всички моми се събират в една къща и там обличат като булка едно 5-6 годишно момиченце. Детето се забулва с червено було, а на главата му се поставя венец от еньовче. По време на ритуалната обиколка из селото девойките пеят специални обредни песни. Вечерта след обиколката в котле с овес с напяване се поставят разноцветните китки на момите. Котлето се покрива с червена престилка и се оставя една нощ под звездите. На следващия ден Еньовата буля започва да изважда една по една китките, а момите припаят за всяка една от тях, като наричат за какъв момък ще се омъжи съответната девойка.

BULHARSKÉ KALENDÁRNE OBRADY, KTORÉ SA ZACHOVALI DODNES

ODPUSTENIE, SYRNÁ NEDEĽA

V deň „Syrnej nedele“ mladí žiadajú o odpustenie svojich starších príbuzných. Mladomanželia navštevujú svojich svedkov, rodičov, bratov, sestry a rodinu. „Odpusť mi!“ hovoria mladí ľudia, keď sa skláňajú, aby pobožkali ruku. „Nech Boh odpustí, nech je odpustené!“ žehnajú starší. Večer sa celá domácnosť zhromažďuje pri stole, na ktorom sú prestreté rybie jedlá, koláče so syrom, vajíčkami a mliekom a nemenná biela chalva. Najmenší sa tešia na tradičné „hamkane“, „lamkane“ či „lupkovanie“ chalvy, kúska syra či vareného vajčka.

ENYOVA NEVESTA

V Trácii, ako aj medzi tráckymi osadníkmi v Dobruďži sa počas Svätajánskej noci vykonáva zvyk „Enyova nevesta“ alebo „Enya“. Všetky dievčatá sa zídu v jednom dome a tam oblečú 5-6 ročné dievčatko za nevestu. Dieťa je zahalené červeným závojom a na hlave má položený veniec z lipkavca. Počas rituálnej prehliadky po dedine dievčatá spievajú špeciálne obredné piesne. Večer, po prehliadke sa do kotlíka plného ovsa, dávajú v sprievode spevu pestrofarebné kytičky dievčat. Kotol sa pokryje červenou zásterou a ponechá cez noc pod hviezdami. Na druhý deň začne Enyova nevesta vyťahovať kytičky jednu po druhej a dievčatá spievajú každej z nich, za akého chlapca sa príslušná panna vydá.

